

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დაქსდეს ცნობარითვის. (თან. 10—11).
 ვაჟე ცნობარი ჩემი წაწყვედული. ესრეთ იყოს სისარული ცათა შინა, ერთსთავის ცოდვილსა. (ღუგ. 15—4).
 მოვედით ჩემდა ყოველსი მასურალნი და ტვირთ-მიძიმენი და მე განგისვეო თქვენ- (მათ. 11 28).

№ 4

1883—1896

29 თებერვალი.

გ ა ზ ე თ ი ს უ ა ს ი :

„მწყემსი“	„მწყემსი“ რუსული გამოცემით
12 თვითი 3 მან.	12 თვითი 5 მან.
9 — 2 —	6 — 3 —

ფელისა და წერილების გაგზავნა შეიძლება ამ დარღვევით:
 В Каврилы, за редакцію „Мікემси“ и „Пастыр.“.

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელიც იქნებიან დასაბუთებული გამოგზავნილი ვრცელად და გასაგებად უნდა იყვნენ ბეჭდობაზე შედარებითი.
 სტატია, რომელიც არ დაიბეჭდება, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ბეჭდობის ხარჯით უკანვე დაბრუნდეს.
 სტატიები მიიღებენ რუსულს ენაზე და დაწერილიც დათარგმნით დაიბეჭდებიან.

ღმერთო, რა ამბები სდება!

ერთ რუსულ გაზეთში (მოსკ. ველ.) ექვს იანვარს ამ წლისას დაბეჭდილია ერთი წერილი, რომელიც შეეხება სომხებს და მართლ-მადიდებელ ეკლესიის საქმეს ჩვენი მხრი ას. ჩვენ იმდენად საყურადღებოდ მივჩნეოთ ეს სავანი, რომ მოგვყავს პირდაპირი თარგმანი იმ წერილისა თვეთ ბოლომდე.

«თქვენ თბილისელ კორესპონდენტს, როგორც მასოს, არა ერთხელ დაუმტკიცებია თქვენი გაზეთის სა-

შუალეობით, რომ თბილისში რუსის ყოფა ძნელია, თუ იგი ქება დიდების საუკლობელს არ უმღერს სომხის „ზაზარის“ ეპარქიას, თუ იგი ხელს არ უწყობს მათ სიხარბის განზოხვევებს, ან და სულ განზოხრებით არ არის გამდგარი ყოველი საქმისაგან. თუ ეს რუსის მდგომარეობაა ამ გვირა, მაშ შეიძლება წარმოვიდგინოთ ქართველები და თათრები როგორღა ყოფაში უნდა იყვნენ, საზოგადოდ როგორ ყოფაში უნდა იყოს ყოველი ადამიანი, ესაც არ შეუძლია პირფერობა და ამავე დროს ესაც არაერთიანი უფლება არ აქვს ზურგის მოსამატებლად. ამ ვაჭრებმა არამც თუ დიანყეს მთელი ქონებრივი ძალა, არამედ და-

მის ძირი გაუთხარონ მთავარ საფუძველს მართლ-მადიდებლობისას უფუძვლეს მართლ-მადიდებელ მხარეში.

ამ უკანასკნელ დროს ქართულ განვითარებაში «ივერია»-ში იბეჭდებოდა «ენიმე მღვდლის» წერილები, რომელთაც მიიქცევს ყველას ყურადღება. თითო კოლო წერილების ნამეტანი გულ-წრფელია. წერილები კი არა უფრო გოდება იგი დიდად-მორწმუნე სულის, რომელიც გაუბრალებია მომხდარ უკუღმართობა-ვერაგობას. ევრაგობას განსაცვიფრებელს, რომლის მსგავსი არსად არა თქმულია, არსად არაფერი გავიწილა. ყველაფერი იქ: სიწმიდის შებღალავი, ხალხისა და მისი რწმუნების ქირდევი, ლეთის გომბაც და თაღლითობაც,—ერთის სიტყვით, ყოველგვარი ბოროტი-მოკმედემა, უსახიზღრეს სარჩულზე დამყარებული, მოკლედ რომა ესთქვათ, საქმე შეეგება ახალ გვარ თაღლითობას—მკვლას მკვლ სასტარობა ნაშთზე წარწერბას გამოცდას, წარწერბის მოსმობას იქ, სადაც ეს გამოცდა საჭირო არ არის, ყოველგვარ ბოროტ-მოკმედემა, მართლ-მადიდებელ კმატსასა მოსასტრებას წასართმევად წაქედილს... ვინმე მღვდელი გულისხმობს მართლ ახალციხისა და ახალციხელის მხრბას, მაგრამ მას იმნაირისავე საფუძვლით შეეძლო მთელ მართლ-მადიდებელ საქართველოზე-დაც ვთქვა იგივე.

— მაგრამ ტყუილად შეტყობილი ამბები ხომ არ არის ეს? «ენიმე მღვდელი» გამოგონილი აღმთანი ხომ არ არის? ზღაპარი ხომ არ არის მის მიერ მოთხრობილი ამბებია?—გვიოცებს მკითხველი.

— არა, სრულგებობაც გამოგონილი რამე არ არის, არც ზღაპარია, ოდნადაც ვადაშეცხებული ამბებიც კი არ არის. არა, აქ არც თვითიველი კერძო შემთხვევის გაზოგადებაა. მის მიერ მოთხრობილი ყველაფერი ნამდვილი ქეშპარტებაა, რომლის უე. ქველბაა ვასკვირს მისავე ნაწერ თვითიველ სიტყვაში; გამოგონილი პირი როდ არის ეს საწყალი სოფლის მღვდელი, ძველ იერემიასავე იერუსალიმის ნანგრევებზე თავის წინაპართა სილიადის მწარე ბედზე მგონებელი. მისი ცრემლი და რუღუნება ჩვენ ყველას მომართ წარმოგაზენილია.

— ყველაფერი ეს ნამდვილი, გულწრფელი მისი მწუხარების შედეგია.

ღობა, ყოველივე ეს სინამდვილეა, —სამწუხარო

სინამდვილე, რომელიც შეეგება არამ თუ მართლ «ენიმე მღვდლის» მიერ დასახლებულ მიღაობას, არამედ ბევრ სხვა ალაგსაც სრულად მთელ საქართველოს მხარისას. მართლ მტკიცის და ქობრის სათავეებს გაყოლებით ყრბამდე და ერზერუმამდე მოყოლებული, სხდაც საქრისტიანო სიძველის ყველა ნაშთებზე განსვენებულის მისტორიე დ. პაქაძის მოწმობით, ქართულს გარდა არასოდეს არავითარი სხვა წარწერა არ ყოფილა, —არამედ ჩვენ მართლ-მადიდებელ მხრის თვით უშუაგულში თავის სახეზე არიგებს. ტაძრებს ანგრევენ, სიწმიდეს იტაცებენ, წარწერებს სპობენ, ახალს სიხზავენ მათ მაგიერ, —თვით მკვდართა განსახვენებელი, სასაფლაოებიც კი ვერ აშორებინ ამ საერთო ხედრს.

გნებასთ დამამტკიცებელი საბუთები? არაფისათვის საიდუმლო აღარ არის, რომ თბილისის ზოგიერთი ეკლესიები, რომელიც მართლ-მადიდებლების იყენენ, ესლა მართლ-მადიდებლებს აღარ აქვთ...

არაფისათვის საიდუმლო აღარ არის, რომ შესანიშნავი თელეთის მონასტერი, თბილისის რამდენიმე ეკლესია და მორჩეული, მართლ-მადიდებლების ხელში აღარ არის...

ყველამ იცის, რომ ვართაშენში წმ. ელისეს ტაძარი წართმეული და მიითხებულა *).

სამშვილდის სიონის ეკლესია უკვე მოთვალთვალელებია წასართმევად; თითქმის მიმქრალი მეთავე საუკუნის მისი წარწერა სომხური წარწერით არის შეცვლილი.

იქვე პატარა ქართველების ეკლესია, მერვე საუკუნეზე არა უფიანეს აშენებულების შესანახ აღგალად არის გადატყეული...

ბელნისის სიანი, ხრამს ვაღმით, თუ არა ვცდები, მეფის ფრსმან მეთოთხის მიერ აშენებული მეოთხე საუკუნეში—მართლ-მადიდებელთა სიწმიდე, სადაც შეჭვილმეტე საუკუნის ვასელამდე სავისკოპოსო კათედრა იყო, ვახტანგ გორგასლანის მიერ დაწესებული—სადაფოდ გამხდარა და დღეს თუ ხელო მის სხვის ხელში ჩაეარდეს.

წართმეულია ნუხას ახლოს გივის ტაძარი, ტაძარი სადაც გიშელები მღვდელ-მთავრობდენ.

*) ისილე წარსული წლის «საქსანსოსოს მოამბე»

ამასვე უპირებდნენ ქურმუხის ტაძარს; წმ. გიორგისს, მაგრამ ხალხმა ძალით გამოდგინა ტაძარი და მტაცებლები.

ჩაღირის ტბასთან დაქცეულია ერთი ქართული ეკლესია და ქვეი კარდაკარ არის დატაცებული. შესანიშნავი სოღნახის ციხე თითქმის სულ დანგრეულია და ქვეი დაპარულია. იქვე ქართული წარწევები უძველეს სასაფლაოზე წაშლილია და სომხური თაზა შეცვლილი.

ლორის ციხეში მთლად მოისპო ქართული წარწევები...

გაქა გუჯაბის ეკლესიის წარწერა ბორჩალოს მხარეში.

ერთ ძველის ძველ და მიეწეებულ სასაფლაოზე ერთ ქართველების ეკლესიასთან, კუჩინაბის მონის ქარხანას ახლოს, ბოლო ხანებში ვარდა სულ ახლად ახალი ფეხლები, ახალი სომხურის წარწერებითურთ...

ეკლაგერის ციხეშიდაც ესევე ხდება. და სხვა, და სხვა!

რომ ცოტა მეტეკა ძველი გაზეთები ან და მით უმეტეს, რომ მომეწადინებია დაწვლილებით ლაგობრივი ცნობების შეკრება, მაშინ ამ ახლად გაჩენილ ბარბაროსების მოღვაწეობის ნუსხა დაუსრულებელი შეიქნებოდა.

დაქცევა, ისე დაქცევა, და ხელ ახალი დაქცევა, და ბოლო არ უნანს ამ დაქცევას ჩვენი მხრისას...

მერე სად არის მმართველობა, სად არის გამოტყუება, სად არის დაცვა იმისა, რაც ღირსია დაციოს?

მმართველობა სომხების ხელშია, გამოქვეყნებაც მათ საჯარიმოლ ვაგნდარა, მერე დაცვა... იგი მხოლოდ სომხების მიზან-განზარბისათვის სუფევს... რასაც მე ვიწერები, ეს ყველა უკვე იცის, ყველას ზნულს ჰკვირის, მაგრამ დაბეჭდვით კი მხოლოდ ნაგლეჯ-ნაგლეჯებად თუ შეიძლება ამის გამოშვლება და ისიც ერთადერთ ქართულ გაზეთში. აქაურო სომხური გაზეთები, რუსულ ენაზე გამომალი-ამგვარ საქმეებს გვერდს უქცევენ, ერთად ერთი რუსული გაზეთი «კავკაზია» კი ვერ ჰვედბის ამის შესებას, რადგანაც გრძობს რისხვას საცენზურო

კომიტეტისას. სტატეები ამ გვარ საქმეებს შესაბამე ყველა გრძელდება ძალიან თანამად, რადგანაც სხვადა სხვა ეროვნების შორის სიმშუღვარის აღმძვრელად არანს მიმწიფულნი. ამეც დროს კი სიყალბე უფრო და უფრო წარმატებაში შედის და ალბად მომავლისათვის ეროვნებათა დამაკეშირებლად მიუზმნევიანთ იგი.

ნუ თუ ეს ყველაფერი დაუსჯელად გავრძელდება წუ თუ მართლ-მადიდებელ მღვდლებს მართლ-მადიდებელ მხარეში არ დააციონ მართლ-მადიდებლობასში

ამით თავდება ეს წერილი, რომელსაც ბოლოზე ხელს აწერს «ქართველი». მაგრამ ეს გულისწყომა და რულდება დაშვრის ვინაობას კი არ მიეწერება, რასაკვირველია, არამედ იმ საშუზხარო მოედნებს, რომლის მოწამე, როგორც სნანს, იგი ვაგზდარა. არამც თუ ქართველი, არამედ ყოველი ადამიანი აღელვდება ალბად ამგვარი ამბის გავრცეზზე. ჩვენ მხოლოდ ისინა გვიჩება, რომ მოვეუცადათ კიდევ დაწერილებით ყველა ზემოხსენებული ბოროტ-მოქმედების გამოაშკარავებას! სწორედ სამართლიანია ზემოხსენებული წერილის დაშვრის გოდება და წუხილი. მით უფრო სამიშო არის ეს წუხილი და სარწმუნოების შემბლადლევი გარემოება, რომ ამას შეეყურებთ და ვისგენთ ამ მეცხრამეტე საუკუნეში.

მიტროპოლიტი დავითი, მმართველი იმერეთის ეპარქიისა.

(გაგრძელება.)

ჩვენი გამოცემის რამდენიმე ნომერში ჩვენ ადენიშნეთ მოღვაწეობა, ნიკი და ზოგიერთი შესანიშნავი თვისება მიტროპოლიტის დავითისა. დღეს გვსურს მოუთხროთ მკითხველს მათი მეუფების სამსახურის უკანასკნელი დღენი და მათი გარდაცვალების ამბავი. 1829 წელში მიტროპოლიტი დავითი დანიშნა, როგორც წინეთაც მოვიხსენეთ, მარტვილის საეპარქიო დიდლო კათედრაზე, სადაც დარჩა ნიკოლოზ დანიანის გარდაცვალებამდის. შემდეგ მართებლობამ

დაუნიშნა მათ მეუფებას ათასი მანეთი ჰენსია და ჯრუჭის მონასტერში ცხოვრება. 1843 წელს გარდაიცვალა მაღალ ყოვლად უსამღებლოესი მთავარ-ეპისკოპოსი სოფრონი, რომელიც 1820 წელს რაჭილამ იქმნა ვადმოყვანილი ქუთათელის მაგიერ. მთავარ-ეპისკოპოსის სოფრონის მაგიერ დაინიშნა მიტროპოლიტი დავითი იპერეთის ეპარქიაში და ამ დროიდან 1852 წლამდე იგი მართადა იპერეთის ეპარქიას. სამოც-და-თორმეტი წლის მიტროპოლიტი დავითი კიდევ ძლიერ ჯანმრთელად იყო, მაგრამ ბოლო დროს მათ მეუფებას შეეჩვია სწეულება და ხშირად ცივდებოდა. ერთ შემადგომზე ხანგრძლივი აუღმყოფობის შემდეგ ჯრუჭის მონასტერში მოვიდა მათი მეუფება, და აქ, თითქმის, ორი თვე ოქტომბერი და ნოემბერი დარჩა. ჩვეულებრივად ადგა ხოლმე მოშებს თავზე და ყველას უჩრქვდა მუყააო. ბას და სასარგებლო შრომას...

ძველ დროში რძღენობა იცოდნენ და ნამეტურ, როცა კაცს ნახავდნენ მორჩენის შემდეგ, უთუოდ მაართმედნენ რამეს. ამ ჩვეულების წინააღმდეგი არც მიტროპოლიტი იყო. ბეგრი მნახველები მიდოდნენ მიტროპოლიტთან ჯრუჭის მონასტერში და, სხვათა შორის, კარგი ძღვენი მიუტანა და მოიკითხა ამ სტრიქონების დამწერის მამამ მღვდელმა ბ. — ძემ. არ შეგვიძლია არ მოუთხრათ მკითხველს ერთი შესანიშნავი ამბავი, ჩემი მამის ნამშობობი. განსვენებულმა მითხრა: «კაცის ხელით მივართეთ ერთი ჩაფი კარგი ღვინო, ერთი ცხვარი, ერთი ქათამი და სამი ცხრა პური. შემდეგ მივედით და ლოცვა-კურთხევა მივიღეთ. სიამოვნებით მივივილო და მალდობა გამოგვიცხადა. ამ დროს აგი ბაბბის კარავში იღვა სოფლად, სადაც ნიგვზებს რეკდენ და აგროევიდნენ. საილზე ყველანი მიგვიპატიყა და ჩვეულებრივად შეისაიფობდა. მე ვკითხე, თუ რა აუთმყოფობით ბძანდებოდა ავთი. იმან მიბრძანა: ძლიერ აუთ ეიყავი და ამ აუთმყოფობაში ენახე ერთი სიზმარი, რომელიც კარგად მახსოვს და ჩემთვის გასაკვირველია.

— რა სიზმარი იყო, ბატონო, ვკითხე მე...

— აი რა სიზმარი ენახე, ბრძანა მან. მე ვითომ შემოსეს ყველა შესამოსლებით ჩვეულებრივად, ფეცაზე დამდეს და წაბილეს შორს. დიხანს მარანიეს და ბოლოს ერთი კაცის სახლთან მიმიყენეს, კარებში ვერ შევეყუე, ამასათვის კარები გამოკრეს და ბოლოს შემთანეს. გამაბილანეს იქილამ და წამიყენეს კიდევ სხვაკან და ამდროს გამამდელია კიდევ. ეს სიზმარი რაღაცა შესანიშნავი და ჩემთვის რაიმეს მომსწავებელი უნდა იყოს.

— კარგი სიზმარა, ბატონო, ღმერთთან კეთილად ავიხდინოსთ, მოეახსენე მე.

ოტა ხნის შემდეგ მიტროპოლიტი დაბრუნდა ქუთაისში. დეკემბრის თვეში, 1852 წელს მათი მეუფება წაბძანდა მარტვილში მისი ნათლის კურდღლის დამარხვან დასაწერებლად. აქ მიტროპოლიტი გაცოყდა და ციება დააწყებინა. ქუთაისში დაბრუნების შემდეგ ნაცვლად მისა, რომ თავი მოერჩინა, მიტროპოლიტმა მუშაობა არ შესწყვიტა და უარესათ შეიქნა, ასე რომ ლღვინათ ჩაწვა. ბოლოს მოიწვიეს ექიმი; ამ დროს მიტროპოლიტი ძლიერ ცუდს მდგომარეობაში იყო, მაგრამ რადან იგი ძლიერ ღონიერი და ტანმრთელი კაცი იყო, დიხანს ებრძოლა კაცის ტანის დამარღვევლ ძალას. როდესაც იკრძნო მოახლოება სიკვდილისა, მან დაიბარა გუბერნატორი. გუბერნატორი ამ დროს ქუთაისში არ ყოვილა, მაგრამ შეატყობინეს და ივიც მოვიდა მათი მეუფების სანახავად. გუბერნატორს თარჯიმნად ჰყავდა ამ დროს აწ. სპირიდონ მაქავარიანი. სანამ გუბერნატორი მოვიდოდა, მიტროპოლიტი მოეწმხდა ამიერ ქვეყნიდამ განსასვლელად. დაიბარა მოძღვარი, ეზობარა და მოახდინა უკანასკნელი განკარგულება განსვენების დღისათვის. მოვიდა გუბერნატორი და შევიდა მიტროპოლიტის საწოლ ოთახში. მიილო ლოცვა-კურთხევა და დაბრძანდა მიტროპოლიტის ლღვინის ახლო. მიტროპოლიტმა დაიწყო: დასურდა თქვენი ნახე და, მალდობა ღმერთსა, კიდევ განხეთ

სიკვდილამდე. მე, ეს არის, გშორდებით ყველას. ღმერთმან გაკურთხოს ყველანი. გაბარებ ჩვენ ქვეყანას და ჩვენს ხალხს. ყოველთვის გახსოვდეს (უნებნა მალა თითით) ღმერთი და გეშინოდეს მისი. ჩვენს ხალხს კეთილის მეტი არა უქნა რა. თუ ჩვენი ქრისტიანული მოვალეობაა, რომ ბოროტისათვის კეთილი მივაგვით ყველას, კეთილის მყოფელთ ზომ, რასაკირველია, ყველა ვალდებულია კეთილი მივაგვოს.. ხალხს ნუ შეაწუხებთ და ნუ დაჩაგრავთ. იტოვებთ კარვად, რომ დამჩაგრულთა და შეწუხებულთა მფარველი ღმერთი და იგი არ შეწყვეს დამნაშავეთს კუდს საქმეს. კაცი რომ თავშესაფარად მოგამოურებს, ვალდებული ხარ, გაუწიო მის ძმობა და არა მტრობა. ამ ნაირი ღარიგება დიდხანს გააგრძელა და ყველა ეს სიტყვები იყო წარმოთქმული იმ კაცისაგან, რომელიც, ის იყო, გახელდა აპირებდა ამ ქვეყნიდამ. ეხლა მშვიდობით, ბრძანა მიტროპოლიტმა. გთხოვ ეს ჩემი სიტყვები თქვენს შიდადღიერებასაც გადასცეთ. გუბერნატორი უკანასკნელად გამოეთხოვა და მოახსენა მიტროპოლიტს, რომ იგი ევლება მტკიცეთ აღასრულოს მისი ანდერძი და სხვენასაც ჩააგონოს იგივე. გუბერნატორი გამოვიდა თუ არა ვარეთ, ერთ საათს არ გაუვლია, რომ მიტროპოლიტმა საუკუნოდ განისვენა 14 თებერვალს, 1853 წ., დღის ხუთს საათივდ, სპირტონ მიჰეარჩანთ, რომელიც მიტროპოლიტის სიტყვებს უთარგმნიდა გუბერნატორის, ვაკეირებული იყო მათი მუღუფების ამ შესანიშნავი ანდერძით. სიტყვები მიტროპოლიტისა, სთქვა სპ. მაჰეარჩანმა, მრავალწინიშენლოვანნი იყენენ და აღვილად მიხედებოდა კაცი იმ ცუცხლს, რომელიც აღზნებული იყო მათი მუღუფების გულში გუბერნატორთან საუბრობის დროსო. მაგრამ დაღდა გული, განშორდა სული და ერთი საათის წინ გვირგვინი ქვეყნისა ო ლეთის ქმნილებათა მიწით იქცა და ის ძალა სულისა და გულისა დარჩა ხალხის სსოენასა და მოგონებაში, რომელიც კიდევ ძლიერია და პატივსაცემი ყველასაგან.

(დასასრული შემდეგში)

მწარე ფიქრები.

რომელმან სიტყვა ნათელსა შინა ყოლა, და შმა თვისი სძულდეს: იგი ბნელსა შინა არს ვიდრე აქამომდე, ხოლო რომელსა უყვარდეს შმა თვისი, იგი ნათელსა შინა არს... ხოლო რომელსა სძულდეს შმა თვისი, იგი ბნელსა შინა არს, და ბნელსა შინა ვალს, და არა იცის, სადა ვალს, რამეთუ ბნელმან დაუბრუნა თვალნი მისნი. (ა ევისტოლე იოანნესი თ. 2, მუხ. 9—12).

ხოლო შური მწარე გაქვინდეს და ხლომა გულთა შინა თქვენთა, ნუ იქალით და სტყუებით ჭეშმარიტებასა ზედა. არა არს ესე სიბრძნე ზეადმოსული, არამედ ქვეყნიერი მშვენიერი და საეშვაკოი. რამეთუ სადა არს შური და ზღობა, მუნ შფოთი და ყოველი ბოროტისა საქმე (ევისტოლე იაკობისა) თ. 3 მუხ. 15—16).

ამ წლის «კვალის» 1-დ ნომერში ბ. სილოვანის ერთი შესანიშნავი დიქსი იყო. ეს დიქსი მით იყო შესანიშნავი, რომ იგი დაფუძნებულია ზემოთ ხსენებული მოკიქუდის სწავლამოდგვრებაზე. აი ზოგიერთი ადგილები ამ დიქსისა :

ვინც მამულის სიყვარულში ბევრჯედ ცხელი ოფილი დვარა, ვისაც მოამის სვეზე ფიქრში ტანჯვით შუბლი დაეღვარა, შეცდეს რამე—ნუ თუ წამსვე დაგვრათ ბუკი და ნაღარა, ვუწუთთ კბენა, კიცვა დევნა?!

—
არა, ძმებო; ხორციელი არავინ არს შეუმცდარი.

—
ქრისტეს სწავლით გვმართებს დაეთმოთ მტრის ურიცხვი შეცოდება— ჩვენ კი ხშირად მოყვარევა ერთჯერ აღარ გვეცოდება!...

ამით გული ეკიდება,—
მტერი გვიცქერს და იცინის
ჩვენ დაძრობას ელოდება...
მოკვარეს კი შევტოვებო
გაუსწორათ ძიურათ, ამით
და მით ბნელი გავინათოთ,
არც თუ დღეც დავიდამოთ...

სწორეთ სასურველია, რომ ამისთანა და-
მოკიდებულება დამკარდეს ჩვენში ჩვენს ქურნად-
გაწეთებში. მარტლბა, რა არის ამოდენი გადამტე-
რება, ამოდენი კიცხვა-გინება და ისიც ბეჭედიით
სიტყვით? ნათქვამია გულით გული მოიგებისო,
გრძნობა გრძნობას გამოაწვევსო. ამ ახალი
წლიდამ მოველოდით, რომ «ივერია» თავის და-
სწებებდა გაწეთების და კერძო მუშაეთა კიცხვა
ლანძღვას, მაგრამ ძლიერ მოვსტყუვით. ილი-
ამ თავის გაწეთით მინც კიდევ გამოიღაშქრა
«გაფთა»-ს წინააღმდეგ. სადღაა ძიობა, ერთობა,
მოკვასის სიყვარული, კაცის დაფასება? ერთი
სიტყვით „კვალი“ და მისი თანამშრომლები
ისეთი მანებელნი უთფილან, „ივერიის“ სიტ-
ყვით, რომ მეტი ადარ შეიძლება!.. შერიგება
რას მიქვს? „ივერია“ შირ და-პირი რას უტყვადებს,
მაგრამ იცით, რა ოსტატურად, რა ჯამბაზურად
არის დაწერალი ეს სტატია!

ჩვენ ვიცნობთ ერთ კაცს, რომელიც საო-
ცარი ჯამბაზობით გამოიღაშქრებს ხოლმე თა-
ვისს მოწინააღმდეგეზე. როდესაც ამ კაცზე საწერენ
რასმეს, მაშინ იგი გაუწიებულა. კარგად იცის,
რომ ძნელი მოსახერხებელია შასუნი თავისს
გასამართლებლად. ის გაწიებელი და გასუდ-
რულია, მაგრამ თავისს მოწინააღმდეგეს ჯერ
მიუწევს თავისს თარეშებს და რამდენიცა სურს,
იმდენს აღანძღვინებს მოწინააღმდეგებს. თვი-
თონ კი ხამალოდ გაიძინის; მე არ ვიცი, რას,
სწერართო!.. თუ თვითონ გამოვიდა სტესაზე სა-
დღასარაკად, მაშინ უთუოდ სხვებისთვის გამო-
იღებს თავისს და ვითომ მათთვის ქომავლბს. აი,
მაშინ უნდა დააკვირდე, რამდენ ტყუილაწამალს
დახარჯავს მკითხველისათვის სულ უბრალოდ,
სულ უადგილოდ და უკენიშენლოდ, მაგრამ

თავისს სასარგებლოდ. რასაკვირველის, თავისს
ახირებული მიზნის მისაღწევად...

ამ დროს ეს კაცი, სხვის შესანედავად, თა-
ვისს მტერსაც კი იყავს, მაგრამ ვაი იმისთანა
დაცვას! სწორეთ ამ ნაირის საქციელი „მივიწ-
ყებული მწერლისა“ „ივერია“-ში. შაიწიებულ
მწერალი მოთმინებლად არის გამოსული, ვითომ,
და ბ. ჯახადარის გულისათვის! მაგრამ ჯახა-
დარს რას დაძებებს ეს დარბაისელი მწერალი
ის აღესილია „კვალზე“, გ. წ—ზე, და ი. მ—ზედ.
საზოგადოებას დაიწვილა ის, რასაც წინეთ
სწერდენ ან. გ. წ., ან ი. მ—ზე. შაიწიებულ
მწერალს ხელახლად სურს გააგებინოს საზოგა-
დოებას უცვლა ისეები, მაგრამ როგორ მოახერ-
ხოს ეს? ხომ დოკკვასავით ვერ გაიმორებს
ვაზეთში ერთსა და იგივეს ოცჯერ. იდებს კა-
ლამს ხელში და ვითომ მათთვის თავგამოდებუ-
ლი სწერს იმას, რის თქმასაც სხვა არავინ იყა-
რებდა... ი. მ—ზე რა საჭირო იყო ესღა
ამაების შესახებ წერას? ი. მ—ლისათვის არაფე-
რია და თვითონ მივიწყებელი მწერლისათვის
კი ფრიალ საჭიროა, ვინაიდეგან კწწობა არის
მოახლოვებული და ამაების წერა ხელს შეუწ-
ეობს ერთ ვისმეს. გ. წ—ზე რადა საჭირო იყო
ამდენი ლანძღვა!..

ამ ბოლო დროს, „კვალი“ რადაცა სანტერესო
საკითხავ გაწეთად ხდება და სამდურავი ისმის
„ივერიაზე“ და ეს ამბავი, ცოტა არ იყოს, მი-
ვიწყებულ მწერალს ჭკეპში არ მოდის, და
ამისათვის ატყნა ამდენი ლანძღვა-გინება...

ნუ თუ ჩვენი საზოგადოება იმდენად უვიცია,
რომ ვერ მიხვდება შაიწიებულ მწერალს სტატუ-
ების სიყალბეს-უკუდმართობას? მაგრამ ამ შემ-
თხვევაში თვალებს უწევს და შევსტოვებო მეჭ-
ყავს მკითხველი მწერლის ნიდაბ-ჩამოფარულო-
ბას; ჩამოხადეთ მივიწყებულს მწერალს ნიდაბი
და თქვენთვის საჭირო ადარ იქნება შასუსის
კითხვა... მრავალჯერ გვითქვამს და კიდევ ვიტ-
ყვით, რომ საჭიროა ნიდაბი ჩამოვხადეთ ზო-
გიერთ ვაჭბატონებს და მრავალ უხიავ უსევდო-

ნიმებს, რომ განვთავისუფლდეთ მათი პასუხის გებისაგან. როცა ეს ნიდაბ-ჩამოფარებული პირნი თავისი დამტკიცებული ფირსებით დაენახებიან მკითხველ საზოგადოებას, მაშინ მათ საპასუხოდ სიტყვის თქმა საჭირო აღარ იქნება. მკითხველი თავის-თავად მიხვდება მათ უკუდმართობას შენ უპასუხოდაც. გამოადის ერთი ვინმე საცოდავი ქურდი, სვინიდისზე და პატიოსანებაზე ხელ ადებუელი, იდებს კაღამს ხედიში და ზნეობას გიკადაგებს!!... ერთი ჰკითხეთ, იცის მან, თუ რა არის ზნეობა, სასმელია თუ საჭმელი?! დიას, დროა საზოგადოებამ უკრადება მიაკციოს ამ სამწუხარო მოვლენას და რედაქტორებიც ნებას არ უნდა აძლევდენ, რომ კაცის დირსება შეურაცხველ ხოლმე უზნეო და უსაქციელი პირებმა თავიანთი პსევდონიმების წყალობით... მაგრამ, ვაი, თუ თვითონ რედაქტორებიც გამოადიან ხოლმე ნიდაბ-ჩამოფარებულნი და თავისუფლად იფიანდებიან მარცხნივ და მარჯვნივ!...

სოფლის მღვდელი.

სოსნიკო ქაჩხუაშვილი.

(ნამდვილი შემთხვევა 1892 წელს სოფლის მღვდლის დროს)

(დასასრული *)

V

დადგა მეორე საღამო ტურფა და სააშურია, სოფელს დღიური ეარმითა დაღალულს ძილი სწყურია. მოიკცა ძილმა სოფელი, გამეფლა სიჩუმე მკვლარი, რომელს ხან-ღან არღვევდა ქოტის ხმა გულის შემზარი. ეაკე აღვილზედ მდებარეს ძველას ჩასძინებია,

მის ყველოვანს ბაღებსა ცით მოეარე დასჩერებია, გვერდს ჩამოურბის ლიხეცი ცელქი, ჩქარი და ანკარა, და მის ზვირთებში ინატრის ცის მოწყენილი კამარა. ღრუფანში სწევს სოსიკო, და მოეარეს შესჩერებია, კი ხანია, რაც დაწვა, მაგრამ არ დასძინებია. მოეარე სოსიკოს თვის შუქით სახეზედ ელამუნება, მაგრამ სოსიკოს ამ დროსა შესუთული აქვს გუნება, შფოთავს, ტრიალებს და ოხრავს, გვერდიდან გვერდზედ ბრუნდება; შიშით თრთის, რალაც საშინელს მომავალს მოელოდება... იმის ღელა—მას იქვე ტბილად ძინავს და ხერინავენ, კრთებიან ძილში, ისინი, სჩანს, რალაც სიხმრებს ხელავენ. —«ღელილო!»—სსოო ეძახის— გამოახილე თვალები. ეატყობ იმ წყეულ ხოლერას მე აქ ვერ დავემალები!» —«რას ამბობ, შეილო, რას ბოდავ, იმისგან ჯგერი გწყრია! ის იქ წაბრძანდეს, სად ცხოვრობს შენი ღუმანი მტერია». —«ღელილო, თუ ავად გავხვდე, ეენახში წამიყვანეთო, საზიარებლად იმ წუთსვე მოძღვარი მომიყვანეთო... ეენახში ამალამდე ღრმად ხელთავი გამითხარეთო, თუ მოკვდე, იქვე დამარხეთ, გულს მიწა დამაყრეთ... ორიოდ კვირა ეენახში თქვენ იითონ გაატარეთო და ამით სენი წყეული სოფელსა ააშორეთო. ეს არას ჩემი ანდერძი,

ჩემო მშობელო, დედაო...
 თუ არ იქმთ ისე, ძვერას
 ხოლოვრა მოედებოა...
 მაშინ სოფელი დმწყველის,
 ჩემს სახელს შეაჩვენებოა
 და საციცხავად ამ სახელს
 გადასცემა შეილი-შვილებო...
 თუ ამისრულეთ ანდერძსა,
 არაიენ დაშენდურება,
 და ჩემის აპმის მოსმენით
 ბევრს ცრემლიც მოედებოა
 მართლაც სოსიკოს ამ დროსა
 ეტკინა ძრეელ თავია,
 გულ-მუცელს ცეცხლი მოედო,
 ასაქმებს საცოდავია...
 ხოლორა შეხედა... შეშინდა
 მშობელი და ღერის ცრემლებსა,
 აღვიძებს შეილსა, და ესეც
 მარხილში აბავს ხარებსა.
 ტკიბილს ძილს მოუცავს ძვერა
 და არის მოსვენებაში;
 თაე-დადებული სოფლისთვის
 მარხილით მიჭყაეთ ეენახში..

VI

იქ ძლივს იძახის გამშორდით,
 წადით აქედგან ჩქარაო,
 რაც რომა ჩემთვის იზრუნეთ,
 გმადლობთ, ისიცა კმარაო.
 სიკვდილი მოდის შეგ-ბნელი,
 ევლარ მოერჩება მე ვერა...
 დმერთო! დაისხენ სენისგან
 ჩემი სოფელი ძვერა.
 თან ამას ეწუხვარ, მე ევლარ,
 მომისწრებს ჩემი მოძღვარი;
 სიპართლე მიმდევს იქ სოფელს,
 ჩემი ნუგეზიც ეს არი!
 ეს სთქვა სოსიკომ და მართლაც
 პალე დაბუჭა თვალები.
 გამტერდენ დედა და ძმაი
 სეული გულ განამსჭვადები.
 მთვარეც შესწუხდა, პირს შავი
 გადაიფარა ღრუბლები,

მოჭებრა ქარმან ძლიერმან,
 და შვარხია ფოთოლები,
 თითქოს შაშინით გლოვობდენ
 სოსოს გულ-გაბასრულები...
 კოტმეც უმატა ძახილსა,
 თითქოს მიცელოლსა სტიროლა:
 მისი ხმა გლოვის ზარივით
 სოფელსა ეენებოდა.

VII

გათენდა დილა, საფლავთან
 ზის დედა მოხუცებული,
 ტირილსაც ევლარ ახერხებს
 ნადელით ცრემლ-გამოღეული.
 მსგეც ამოვიდა, თვის სხიენი
 მოჭკინა არე-მარესა
 და შეანათა მოხუცს
 მწუხარე მგლოვარესა.
 ადგა მოხუცი გივივით
 დაემზო შეილის სამარეს,
 ზედ ახლის თავსა საბრალო,
 ზედ აფრქვევს ცრემლსა მღელღარეს.
 — ღეინ იუიქრება, სოსიკო,
 თუ აგრე მომიკედებოდი?
 შენ შეგხაროდი მოხუცი,
 შენგან დამარხვას ევლოდი!
 ეით მოეინელო ეს დარი,
 გულის გამაპობი შუაზედ...
 რითი ეიცოცხოო ეულმა
 როგორ ვიარო მიწაზედ?
 ოხ! ნეტაე ამაე წუთშია
 მომაკლდენ ტანში ძალები,
 გულმა შეაწყვიტოს თვის ძვერა,
 დაბნელდენ ჩმა თვალები!
 ძვირჯუსო შეილო, მდებარე
 საფლავში გაციეებული,
 არ გესმის დედის ტირილი
 ნადელითა შეზავებული.
 შეილო! გამაგებენ მატლები,
 შეგქამენ მიწის ქიები,
 ევლარას გარგებს ტირილი,
 ვერც გიხსნის ჩემი ცრემლები!

მოკვდები, წაელ იმ სოფელს
 ბელისა დაპყვეარი,
 იქ განახვ, შეილო, იმ სოფელს,
 ჩემი ნუკეში ეს არის!

VIII

სალამოს ხანსა შვეროელა
 საყდარში მთელი სოფელი,
 პანაშვილისა სახელად
 მან მოიწვია თვისს მღვდელი.
 ერთბაშად მთელი სოფელი
 იძახდა ხელ-ღაპრობილი:

«ღმერთო! აცხოვენ იმ სოფელს
 სოსიკო კენწუაშვილის!»
 ენაც გაიგო სოსიკოს
 თავ-გაწირვისა ამბავი,
 შეუთვალა მას შენდობა,
 გულით იტრია ბეღ-შავი.
 აშორდა მართლაც ძვეერას
 მის თავ-გაწირვით ხოლერას...
 სოფელში ძველი დაუღვა,
 ზედ ეს სიტყვები დასწერა:
 «გარდაცემა იმისი
 სახელი ჩამამაელობას,
 ენც მსხვერპლად შეეწირების
 სოფლისა კეთილ-ღღერას!».

ი. სხ...ლი.

1895 წ. იანვარს

გეოგრაფიული მასალები იმართის მაისის
 კოსის ზაგრაძის ისტორიისათვის.

ყოვლად სამღვდლო ვაბრიელის მოკონებიდან.

*)

სასწავლებელში მყოფობის დროს მხოლოდ,
 ერთხელ მელირსა თბილისიდან ჩემს სოფელში
 ჩამოსვლა. მამ ჩემი ამ დროს ძლიერ მოახუ-
 ცებულე იყო, მაგრამ მხნეთ კი იყო. რადგან
 ჯანმრთელად ვიყავი, მამამ დამაწყებინა მუშაო-
 ბა. მათონიებდა ენას და ბოსტანს. ძლიერ სა-
 სიამოვნოდ მიანდა მას ჩემი სიარული ტაძარში.
 ერთმა ჩემმა უწინდელმა მეგობარმა, მეზობელ-
 მა გუცხმა, ჩემმა მეტოლემ, რომელიც ძლიერ
 ჯანმრთელი იყო, მომინახულა, მოიგონა ბავშო-
 ბის დროს ჩვენი ჭიდაობა და ესლაც დამე-
 ჭიდა. მამა ჩემს მეტის მეტი სიცილი აუტუდა,
 როცა დაინახა, რომ მე მოვიერე ჩემს მეგობარს,
 რომელიც თავს იმით იმართლებდა, რომ იგი
 საზრდოებს ჭადით, დამით და ღობიოთი და
 არა შერით, როგორც მე. «მერამ შენ ადვილ-
 ზე ვიყო, სთქვა მან, მაშინ დაინახავი, ვინ ვის
 მოეროდა.» ეს უკანასკნელად ვნახე მამა ჩემი.
 სემინარიის ერთმა კეთილმა მასწავლებელმა
 მე შეტერბურგის სემინარიაში ვადამიუვანა და ამ
 სემინარიაში კურსის დამთავრების შემდეგ მე შე-
 ვედი შეტერბურგის სასულიერო აკადემიაში,
 სადაც, დეითს შემწეობით, კარგადაც ვსწავლობ-
 დი და სასურველი განწყობილებაც მქონდა ამ-
 ხანავლობასთან, რომელთაგან ბევრნი ღღერდისაც
 სცხოვრებენ და ნაყოფიერად მოდგაწუბენ. ეს-
 ლააც სიხარულით მოვიგონებ ხოლმე ამხანაგ-
 სტუდენტების წრეს, სადაც მედამ იმაზე გკჷონ-
 და ბასი, რომ თუ აკადემიაში სწავლის დამთავ-
 რების ადრე არა, კურსის გათავების შემდეგ
 მაინც მაშინვე შევდგომოდით საღვთო სწავლ-
 განათლების გავრცელების საქმეს.

შეტერბურგში მყოფობის დროს მე სხვა
 კერძო შირენ შორის ძლიერ დაუხსლოვდი
 საქართველოს ბატონის შვილს მიხედოს. იგი

*) ახილე «მწმში» № 3, 1896 წ.

ფრიად განათლებული გაცი იყო. უმეტესად იგი ფილოსოფიურ საგნებს კითხველობდა. ბატონის შვილი მიხეილი ნივთიერად უწრუნველყოფილი იყო, მაგრამ თავის თავზე ძლიერ ცოტას ხარჯავდა, უმეტესად საწულებს ეყვებოდა. მის უსაყვარელეს მეცადინეობას შეადგენდა, წიგნების კითხვის გარდა, ფილოსოფიურ საგნებზე სჯა და ბასი. ბატონიშვილის მიზაძვით მეც ბეჯითად მოკვადე ხელი ფილოსოფიური საგნების შესწავლას, ვინაიდან თვითონ აკადე მიაში ძლიერ ცუდათ მიდიოდა ამ საგნების სწავლება. ხსენებული საგნების მასწავლებლად იყო ერთი ვიდავა ნემეცი, რომლის გვარი ეწ. ლა აღარც კი მახსოვს.

წერილები და მიწერ-მოწერები ეოვლად სამ-ღვდელა იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა სსხვა-და-სხვა პირებთან და დაწესებულებებთან.

წერილი ს. ნ. მუჭაიკისა, 9 თებერ. 1871 წ.

ყოვლად უსამღვდელოესო მეთეფო!

თუმა მე პირად ვერ გიცნობთ თქვენ, მაგრამ ალბად თქვენი მეთეფება მიცნობს მე ჩემი ლიტერატურული სასულიერო შინაარსის ნაშრომით; მე ჩემის მხრით დიდის სიხარულით წავიკითხე «მართლმადიდებელ მიმოხილვაში» თქვენი მისიონერული მიზნით მოგზაურობა აფხაზეში და ამ თქვენი მოგზაურობის წაითხვამ აღვიპრა სურვილი, რომ წერილობით გამოემცხადებოდა თქვენთვის ის უღრმესი პატივისცემა, რომელსაც მე იმ დღიდან თქვენდამი ვგრძნობ. მადლობა ღმერთს, რომ ეს ველური მხარე, რომელიც მე ენახე 1847 წელში დაბოლოს ელირსა ისეთ განმანათლებელს, რომელსაც როგორც ადგილობრით მკვიდრს, უფრო სინამდვილით ეცოდინება მისი სულიერი საჭიროებანი, ვინც ყველა იმ მისიონერთ, რომელთაც სრულებით უსარგებლოთ

გზანიდენ ხოლმე აფხაზეთში. გაცოცხლდა ხელონლად ძველი ბიკინტა და განახლდნა ეკლესია სიმონ კანანელისა, ღრანდის მონასტერი და სხვა მრავალი ვაოხრებული ეკლესიები. ნეტავი აპარა და ახალციხის მხარეც, სადაც ადგილობრით ქართველები დიდის ერთგულებით აღიარებენ მაჰმადის სარწმუნოებას ეხლაც კი, როცა ეს მხარეები რუსეთის მფლობელობაში იმყოფებიან, ელირსებოდენ თქვენისთანა მქადაგებელს, როგორსაც ელირსა აფხაზეთი, რომელიც თქვენდამი რწმუნებულ ეპარქიას არც კი ეკუთვნის.

თქვენ ალბად წაითხული გეყვებით აღწერა საქართველოსი, რომელს და ვრცელი აღწერილობა გელათისა ჩემშიერ. ამის შემდეგ მოტაცებულ იქმნენ გელათიდან ძვირფასი ხატები. ფრიად მსურს შევეტყო, ნახეს თუ არა ხახულის და ბიკინტის ხატები, რომელნიც საქართველოს საუკეთესო განძს შეადგენენ. ხელ უხლებელია თუ არა საღორაში ბაგრატის გვირგვინი და ბეჭდი დავითისა? ამასთანავე ძლიერ მსურს მოვაპოვო ფოტოგრაფიული სახე ლთის-შშობლისა, რომელიც გელათის ტაძრის საკურთხეველშია ხოცრად დანატული. ძლიერ მასიამოვნებთ, თუ ასეთ ფოტოგრაფიულ სახეს გამომიგზავნით და მასთან მაცნობებთ ყოველივეს იმ დაკარგული ხატების შესახებაც. მე დამედებული ვარ, რომ თქვენ უპასუხოდ არ დასტოვებთ ჩემს წერილს.

დავითები იქვენი მეთეფების სრული პატივისცემელი უმორჩილესი მოსამხატურე..

ამ წერილზე მათი მეთეფების ხელით აწერია: «1871 წელს, 10 მარტს. მასუბა მეცა.»

წერილი გიორგი კლასტოკისა 18 აგტ. 1888 წ.

თქვენო ყოვლად უსამღვდელოესობა,

მოწყაელი მამა და მწყემსთ-მთავარი!

მოვიგონებ რა წარსულ წლებს, როცა მე და ჩემი მეთეფე (ჩემ გუბერნატორად მყოფობის დროს ქუთაისში), სულიერად ენარობდით, როცა თქვენ მე-

უფებს შევხედობოდი და გებასებოდი ხოლო, — უტყველი ჩვენ განსაკუთრებული სიყვარულით და უზრადლებით წაეკითხავდით თქვენ შესანიშნავს სიტყვას, რომელიც თქვენ გითქვამთ მათ იმპერატორებით უღიდებულესობათა და მათ უფესტოვს შევლბთან მივებების დროს, როცა მათი უღიდებულესობანი ქუთაისში მობრძანდენ.

უნდა გამოუყვე, რომ მე ძვირად წამიკითხავს ასეთი შესანიშნავი სიტყვა, საცხე ახრით და ძლიერი გამოთქმით, რომელშიაც მკირეოდენი სიტყვებით ასე ცხადად იხალბებოდა წარსული, აწმყო და რმდენათმე მომავალი იმ ხალხისა, რომელიც ჩვენი თანამორწმუნეა და ჩვენთან ერთად დაახლოებული გულთი. რუსს არ შეუძლია სსსხიარულიოდ არ დარჩეს, როცა იგი ზედადს, რომ საუკეთესოა შეიღნი მართლ-მადიდებლობის და საქართველოისა სწორეთ იმზე უთითებენ, რაც შედგენს რუსეთის უმთავრეს ლაწლს და სიამაყეს და სახელდობრ თქვენივე სიტყვებით ეიტყვიეთ, — რომ რუსეთის სახელმწიფოაში ყველა ქვეშეკრდომნი ხალხოსნობისა და სარწმუნობის განურჩევლად სცხოვრობენ ერთსა და იმავე სამართლიან კანონებ ქვეშე, აქვთ ერთი და იგივე უფლებანი, როდესაც სხვა სახელმწიფოებში, რომლებიც ღიდი განათლებით კიდევ მედიდებობენ, ქვეშეკრდომთა თანასწორობა მხოლოდ ქალღღმე არსებობს, სარწმუნოების შეწყნარება არსებობს მხოლოდ მათთვის, რომელთაც ღმერთი არა სწამთ და მართლ-მადიდებელთ კი ხშირად ამაზე უარს ეუბნებიან.

ვევედრებით ღმერთსა, როგორც ქეშმარტი რუსნი, რომ რუსეთმა თავისს მმართველობის დროს განახლოვლოს ღეთის სიმართლე და ქეშმარტიება, ვინაღდან მხოლოდ ქეშმარტიება მოგვანიჭებს ბუნებურებას.

როცა მათ იმპერატორებით უღიდებულესობათ მემკიდრე ცესარევიჩით და უფესტოვსი მისი ძმით კავკასიაში წამობრძანება განიზრახეს, მე დარწმუნებული ვიყავი, რომ ამ მოგზაურობის დროს დაუციწვარ შთაბეჭდილებას მოახდენდა მათ უღიდებულესობათა ზედა როგორც ხალხი თავისი გრძნობით,

იხე, იხე საქართველოს სიმშენიერე და მრავალი შესანიშნავი ჰირნი თავისი მივებებით მათ უღიდებულესობათაში.

თქვენი მეუფების სიტყვაში, რომელიც ნათქვამია მათ უღიდებულესობათა კავკასიაში გამობრუნების დროს, თითქმის აღბეჭდილია შთაბეჭდილება ხალხისა, რომელიც აცილებდა რუსეთის მეუფს, რომლის დიდ და კეთილ-შობლიურს გულში იხატება იველურა გრძნობანი მთელი რუსეთის ხალხისა. ღმერთი წინამძღვრობს ხალხთა, მათი მომავალი ღეთის ნებაზე დამოკიდებული; მაგრამ შეიძლება, ვებდაეთ ესთქეთ, რომ უფვალს ნებადა, რათა აღმოსავლეთის ხალხთა ზედა ზრუნევა შთაბარებოდა რუსეთსა და მის მეფეებს.

ვანდობ რა ჩემს თავს თქვენს წმიდა ღოცებს და გამოვითხოვ რა თქვენს მწყემს-მთავრულ კურთხევას, გთხოვთ მიიღოთ ჩემ გულწრფელ გრძობათა განიხატება და ერთგულება

თქვენი ყოვლად უსამღვდელოესობის მორჩილია მონა...

წერილი უგანთლებულესს თ. გ. დადაიანსა.

ყოვლად უსამღვდელოესა მეუფეა, საყვარელა მეგობარო!

დიდად ვსწუხებარ, რომ შენი ამაზე ვერ შევტყვევებ ვაგონებით ვიცი, რომ ბორჯომს ყოფილხარ და იქილამ გელათს ჩამოსულხარ. ეს ამას უნდა ნიშნავდეს, რომ შენ კარგად ხარ. ღმერთმა ინებოს! ღმერთმა ქნას, რომ ჩვენს ეკკლესიას ჯერ კიდევ დიდხანს არ მოკლებოდეს შენი სამსახური და შენ ყოფილიყო, როგორც ენლამდის იყავი, კაცი დამამშენებელი მთელის ჩვენის ერისა. თუ არის სადმე მღვდელთ-მთავარი, რომელსაც ეთქმის, ესრეთ ბრწყინვდენ ნათელი შენი წინაშე კაცთა: ერთი იმათგანი შენა ხარ. გისაროდენ!

შენის ხელით დაწერილი ბარათით დამლოცეთ

შენი გრიგოლ.

ყოვლად სამღვდლო იმერეთის ეპისკოპოსის კაბრიელის კარდაცვალებისა გამო.

იმ უბედურ დროს, როს იმერეთი მოაკოდა კეთლ სამღვდლოებას, როს ეგლარ სტერეტა თვისდა მუუფელ ქუთაისელებრივ მწყესს სათნოებას; რის არ ესმოდა მისებრ ყოველ დღე ქრისტიანობრივ ყოფა-ცხოვრებას, როს აღარ ჰქონდა მისებრ ქადაგით შესისხსნობრივ ქრისტიკის მცნება; როს ამ მახვებით სარწმუნოებაც იმერეთშია ნელ-ნელ ჰქებოდა—ზარაენდელათ ბეჯკურულ ქვეყანას შენებრივ კაცი ევლინებოდა!..

მოველინე და, რა ნახი სამწყსო უკიდურესსა მდგომარებაში, ეგ მტკაცე სათნო ქრისტობრივ გული ვადაღე მათდა შემცნებაში, როგორც მხნე მწყემსი უშიზრათ ერში ეილორი, სამწყსოს უქადაგებლი, სიტუდეს ყველას ჰჭრს ამხილებლი, ქრისტეს კეთილს გზას მათ აყენებლი, სარწმუნოებაც თან-და-თანობით ნაყოფიერად ითესებოდა და დაცემული სამღვდლოებაც შინით ყველანი ფესხელ დგებოდა, და ამ ნაირი შებრძოლებითა იმ თქვენს კეთილსა დანიშნულებას ეჭა, მოცნართ!... და კიდევ მორჩით ამ ქვეყანათ გულის ქერჯნა—წყლოლებას!..

ჩენო კეთილო მწყემსო მამაო! ნეტარი ხარ, რომ ამ ქვეყნის ვალი შესარულე და დაგვიტოვე გაწოდებული გზა, ნატკეპნი კვალი!..
ლ. იშვილი.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

რუსეთში ამ წამად 10 უნივერსიტეტია, რომელნიც მოსწავლეთა რაოდენობით ასე განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან: მოსკოვის უნივერსიტეტში—3,888 სტუდენტი, კიევისაში—2,244, პეტერბურგისაში—2,225, პელსინგფორსისაში—1375, იურეივისაში (დერპტ)—1650, ვარშავისაში—1335. ხარკოვისაში 1200, ყაზანისაში 825, ოდესისაში 555 და ტომსკისაში 405; ამ რიგად საერთო სტუდენტთა რიცხვი—16,202-ია, მაშინ, როდესაც ოთხსასულიერო აკადემიაში (კიევისა, მოსკოვისა, ყაზანისა და პეტერბურგისა) მოსწავლეთა საერთო რიხვი 800-მდე ძლივს უწყევს.

მართებლობის განკარგულებით დაარსდა დ. ყვირილაში კომიტეტი რღწეობით და თოვლით დაზარალებულთა დახმარებლად. ეს კომიტეტი შესდგება მასრის უფროსის ლ. ტ. ჯაყელის თავმჯდომარეობით, ადვოკატობრივი დეკ. დ. ლამბაშიძის და თ. ლ. დაღეშველიანისაგან. სხვენებულმა კომიტეტმა მოიწვია პრაფლო საიმელო პირები ფულუმბის შეწირულების შესაკრებლად. ძლიერ დაზიანებულთა ენლავე დაუნიშნა ფულით შემწეობა. იმედი არის, ყველანი აღმოუჩენენ დახმარებას იმ საცუდაეთა, რომელნიც ასე დაზარალდენ მოულოდნელად.

შორაპნის მასრაში თოვლი ჯერეთ დიდა, და რაღან ყინევი დაიჭრა, გვერონია, რომ აპრილის დამლევამდე არ დღეს.

გარდაწყვეტილია, რომ განსვენებული იმერეთის ეპისკოპოსი გელათის უმთავრეს ტაძარში უნდა დასაფლავდეს 10 მარტს. ამ დღისათვის ორი-სამი მატარებელია დანიშნული ქუთაისიდან გელათის სადგურამდე.

უწმ. სინოდთან დაარსებული საბჭოსაგან მოვიდა უკვე გარდაწყვეტილება ორ კლასიანი სასწავლებლების გახსნისა იქ, სადაც შენობები მზათ არიან, ანუ სადაც შიძობება დაქირაება. სწავლა დაწყება სექტემბრიდან 1896 წლისა.

სწავლა და მიყენიერება ქრისტიანობაში და კეთილშენობაში.

ასრი და გრძობანი.

გზა სხობაში (წმ. კასილი დღას)

ქვენიერ ცხოვრებას გზას ემსიან, ვინაღინ თითოეული დაბადებულთანი მიეჩქნება აღსასრულისაკენ. როგორც სოლმაღსე მსხდომნი უჯაფურად მიეშურებინ ქარის შემწეობით ნათესადგურისაკენ და თვითონ ვერც კი ნიშენენ ამას, თუმცა სოლმადის მოძრაობა უსწლოებს მათ მიხანს, ამჟე სხით ჩვენც მიმდინარე დროსთან ერთად რადცა შეუნიშნავად მივიღებთ აღსასრულისაკენ. მაგალითად, ჩვენ ვეძინავს, სოლო დრო კი გარბის; ჩვენ ვფხისლობთ, სოლო ჩვენი სიცოცხლე მოკლდება. ეველ ჩვენ, ქვენიერი, გზაში ვიძიოფებით, ეველა ჩვენგანი მოღვაწეობს თავისს ასწარესზე, და თითოეული ჩვენგანი მიესწრაფება თავისი მიხნისადმი: ეოველივე ჩვენს მასლობლად მიმოვალს, ეოველივე ჩვენს უგან ჩჩება. შენ კაცო, გზაში შედავ მცენარეს, ბალასს, წვალს, ანუ სხვა რამეს, რაც შენთვის საურადღებობა, — რამდენიმე ხანს ისიამოვნე და გასწიე; შენ წინ ევებდება ნაწარლნი, ციცაბოები, კლდეები, მტაცებელი მსეცები, ქვეწარმავალნი, ეკლები, და სხვა მრავალი არა სანაიმოვნო სანასაეები; — ცოტა ოდნად შეეაწუნა ამ სანასაეებმა და შენც მიატოვე ივინი, ასეთივეა ცხოვრება: მას არა აქვს არც მუდმივი სიამოვნება და არც ხანგრძლივი მშუხარებანი. ეს გზა შენი

საკუთრება არაა, და არც ამწეობა შენი. დღეს შენ მუშაობ მიწას, სვალ სხვა იმუშავეს, სოლო შემდეგ კიდევ სხვა. სომ შედავ მინდვრებს და მძევიერ შენობებს? ესლა წარმოიდგინე, თუ თითოეულმა მთავანმა თავისს არსებობის განმავლობაში რამდენ გზის ეამოიცვალა სხელები! გუშინ რომ ერთ კაცს ეკუთვნოდა, დღეს სულ სხვას ეკუთვნის; ახალი ჰატრონის სელში გადავიდა, სოლო დღეს კი სულ სხვა კაცის საკუთრებას შედგენს. ამ სხით განა ჩვენი ცხოვრება გზა არ არის, რომელზედაც ხან ერთი მიეგზავრება და ხან მეორე და რომელზედაც ერთი მეორეს მიჰევება? არსებობთად რა შეადგენს ჩვენს საკუთრებას? ჩვენი საკუთრებაა სული, რომელიც სრულებით არ საჭიროებს ისეთ რამეს, რომელიც ჩვენთვის სამიმო იოს, ჩვენი საკუთრებაა სხეული, რომელიც შემოქმედმა მისცა ჩვენს სულს ეტლად ქვეყნად ცხოვრების დროს, ჩვენი სულის და სორცის წინაშე გადაძლილა ეოველივე ქმნილება, როგორც სანსწავლებელი ქველმოქმედებისა; როგორც სული ისე სორციც ვალდებულაა, შეძლებისამებრ, ეძიჭბდოს შემოქმედს; როგორც სული ისე სორციც, როცა მოწოდებულ ქმნიებინ ამ ქვენიდამ, უნდა წარდგენ ღვთის სამსჯულოს წინაშე; ორივე ჰასუხის მეტებლია და მიიღებენ სამბეგეროს ქვენიერი ცხოვრებისათვის.

ამისათვის დიცევე, კაცო, შენი სული ეოველივე ცოდვისაკან და ეამძევენე იგი ეოველივე ძველისს საქმებით. ეამოსცადე შენი თავი, იცან შენი ბუნება, — შეიგნე, რომ შენი სხეული მომაკვდავია, სოლო სული უკვდავი,

შეიგნე, რომ ცხოვრება, რომელიც შეჭფერის სორცს, ძალე წარმავალია, სოლო ცხოვრება, რომელიც ეკუთვნის სულს, დაუსრულებელია, უზრდღება მიაქციე შენს თავს: დაიტვე აწმყო, იზრუნე მოძულეზე, ხელიდამ ნუ გაუშვებ შენი დღუდვერობით იმას, რაც უკვე არის, და ნუ სიამოვნებ იმით, რაც კიდევ არ არის (და შეიძლება არც კი იქნეს), და შენ კი ისე ხარ დაიმედებული, თითქო ხელში გეჭიროს. ზღვაში მოსიარულეთ ჩვეულებად აქვსთ იცქირონ ცაში და იქ მონახონ გზის მანვერებელი სოლმადისათვის, დღისით მზით ხელმძღვანელობენ, სოლო ღამით რომელიმე სილული ვარსკვლავით და ამაუბის შემწობით იკებენ გზის მიმართულებას. ამისათვის შენც იქონიე თვალი ზეცისაჲენ, სიტყვისაჲებრ დავით წინასწარმეტყველისა, რომელიც იტყვის: „შენდამი აღვისილენ თვალინი ჩემნი, რომელი დამკვიდრებულ ხარ ცათა შინა“ (ფსლ. 122, 1), უცქირე „მხეს სიამართლისას“, და როგორც ვარსკვლავებით, ისე ისელმძღვანელებ ღუთის მცნებით. იქონიე დაუძინებელი თვალი, რუ მისცემ „თვალთა მილსა და რულსა წამთა შენთა“ (ფსლ. 131, 4,) რთა წმიდა მცნებათა შორის გექნეს შენ ჭეშმარიტი გზის მანვერებელი, როგორც ნათქამია: „სანთელ არს ფერსთა ჩემთა სჯული შენი და ნათელ ალაგთა ჩემთა“ (ფსლ. 118, 105), თუ არას დროს არ მიგეძინება საჭესთან, ვიდრემდისაც იმყოფები ამ ქვეყნად: სადაც ასე იცვლებიან ქვენიური საქმეები, მამინ მიიღებ შემწობას უოვლად წმიდა სულისაგან, რომელიც წაგიუვანს შენ წინ და უგებლად და წუნარად მიგიუვანს ღუთის ნების ნათ-სადგურში.

საეჭვო კითხვების განმარტება.

მ. რ. 1) უმორჩილესად გთხოვ განგვიმარტოთ თქვენი გამოცემის «მწყემსი»-ს საშუალებით შემდეგი კითხვები:

1. მკელში არის ორი მეღვინე და ორიენი ერთად იღებენ შემოსულისაგან მფოთხედს. ქართლ-კახეთის ეპარხიაში, როცა ორი მეღვინე, იგინი იღებენ 1 მანეთიამ თითო აბაზს, ხოლო სამ აბაზს იღებს მღვდელი. ამ ორში რომელია კანონიერი? ვინაჲნაჲდ იტყვიან ქართლ-კახეთში.
2. მთავარ-ღიაკენის წირვა მიცვალბულთათვის სხვა მღვდლებთან წირვის ანგარიშში ჩითვლება თუ არა?

რამდენამდე მღვდელმაც უნდა სწიროს ერთი მიცვალბულთათვის, უკვლას წირვა ერთ წირვად ჩითვლება.

3. მეღვინის აღიღებ ნაკურთხ მთავარ-ღიაკონს თუ რამე ახუქეს მიცვალბულთის ტირილზე ანუ ჯვარის წერის დროს, ვალდებულია თუ არა იგი, რომ ეს საჩუქარი საკრებულო შემოსავალში შეიტანოს, როგორც შეუქეს მეორე მეღვინეთს და იმისგან 1/8 ნაწილი მიიღოს?

როდესაც ცალ ცალკე ახუქენ რამეს, ამ საჩუქარს აღარ უოფენ ერთმანეთ შორის.

4. მღვდელს წესის აგებისთვის მისცეს ერთი მან. და მეღვინეთს ღვთისნის კოთხიაა და სხვაკრძო მსახურებისათვის მანეთი გარდა სამოდროსი, მეღვინეთს წესის აგებისათვის მღვდლის მანეთში წილი აქვს თუ არა?

მესხუთკი ნაწილი ეტება.

სასოკადით შემოსავლის გაყოფას დროს კრებულნი უნდა ხელმძღვანელებენ კანონებით, რომელნიც გამოცემულნი არიან 1873—1887 წლებში.

5. ვალდებულია თუ არა ეღვინეთი, რომ ლოცვანი უკითხოა მღვდელს?

გადებულა, მაგრამ ამ ღოცვის დროს თუ მღვდელი სხვას ემუთავება, უკუდა არ იღოცოს.

იგიღება ხელის-მოწერა 1896 წლისათვის ორ კვირულ ვამოცემათა ძარბულს

„მწეხას“-ზე

ღ

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე

ფასი ქურნალისა:

12 თვით «მწეხასი» 3 მ. 6 თვით «მწეხასი» 2 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 5 ,, — ,, ორივე გამოცემა 3 ,,
— ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 ,,

სოფლის მასწავლებელთ და ღარიბთ განათები დაეთმო-
ბათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მ ა ნ ე თ ა დ.

რედაქციას აქვს კანტორები: ქუთაისში ხანანაშვი-
ლების სახლებში და ყვარდაშა რედაქტორის საკუთარს
სახლებში.

ზარევე მცხოვრებთა ჟურნალის დაბარება შეუძლიათ
ამ აღრესით: Вь Квирлян, вь редакцію газеты и
журнала „МЦЕХСІ“ и «ПАСТЫРЬ».

ამ მიმდინარე წლის საჩუქარი შრომა რუსთავე-
ლის მხატვრობა უკვე დაურჩებათ ხელის მომწერთ
და ვისაც ჯერ არა აქვს მიღებული, ისინიც მალე
მიღებენ.

1896 წლის «მწეხასი»-ს

ხელის მომწერლებს საჩუქრით ეძლევათ

მოზრდადი ფოტოგრაფიული მსატრება

საქართველოს მეფის წმ.

ღავით აღაშენებელისა

ღ

იმერეთის ეპისკოპოსის

გ ა ბ რ ი ე ლ ი ს ა

რედაქციაში იმეკონება 1887 წლიდან დაწყებული «მწეხასი»-ს ყველა ნომრები. ფასი წლიურად გამოცემისა უღით სამი მანეთი. სტამბაში იმეკონება ყოველგვარი საეკლესიო საბუთების და სხვა მოწმობათა და გამოწერილობათა ბლანკები იაფ ფასად.

ისეილება

საქველმოქმედად

თამარ-მეფის

და

შოთა რუსთაველის

სახსიანი

ფოტის ქაღალდი

თბილისის და ქუთაისის ქართულ წიგნის
მალაზიებში

ფურცალი თითო კაპიკად.

მოგებული თანხიდან ნახევარი შეეწირება ზეპირ-
სიტყვარების შონდს და ნახევარიც მოხმარდება იაფ-
ფასიან და მუქთად დასარიკებელ სახალსო წიგნ-
ძების გამოცემას.

მსურველთ შეუძლიათ მოიკითხონ «კვადის»
რედაქციაში, ან დაიბარონ ფოტით ღ. უფრი-
ლიძამ მინიელ ბარამაძისგან.

მოკლეს ხანში გამოვა სხვა მოღვაწეების სა-
ხიანი ქაღალდიც.

